

Kalatia

Nalobulat napisulan aPol totesi van hən alat a Kalatia

Ase itos nalobulat napisulan egai?

APol itosi.

Itos nalobulat napisulan egai hən nəsə?

Itosi hən alat siYesu len naut gail a Kalatia ləberij nəlolit bidaŋ len aYesu ŋai, savi nahusurian hən nalo.

Itos nalobulat egai mōs ase?

Nalobulat egai evi napisulan aPol totesi van hən alat siYesu len naut gail a Kalatia.

APol itos nalobulat egai ŋais mai len naut a be?

APol itosi pəpadaŋ hən nasihau A.D. 49 nəboŋ totoh len naut a Antiok.

1) Na-ke-ivoi-an (1.1-5)

2) Mətosəsəlon hən nəpusanan tosa (1.6-9)

3) Nədaŋan hən na-il-a-mō-an siPol hum ahai pispisul sua (1.10-2.21)

4) Nalo mai nadəlōmian (3.1-25)

5) Nau səhot navoian mai nəmakuvan məttokade nəboŋ məttogəm vi natun aGot gail (3.26-4.7)

6) Təgau gat nəmakuvan samito (4.8-5.1)

7) Mətbigol mətbikad na-tiv-dalusi-an, mətotəlmam hən mətbevi slew hən nalo tətəs (5.2-12)

8) Mətehusur aNunun aGot, samtehusur nəvide tosa samit gail (5.13-6.5)

9) Nakelean todaŋ naməkot: nəvit hən nəsə məttogole dereh tibar gamito. Gol navoian! (6.6-10)

10) Na-tiv-dalusi-an savi natideh, beŋuer tu savi natideh (6.11-16)

11) Nasudələmian (6.17-18)

Na-ke-ivoi-an

1 ¹ Ginau aPol novi ahai pispisul sua. Savi avan ideh totabtabuh len ginau, aoa, aYesu Kristo mai aGot aTəman togol tole məhat dan nəmatan, arutabtabuh len ginau. ² Ginau aPol, mai nəbathudud nadəlōmian gegai, namtutos nalobulat napisulan egai. Namtutosi van hən alat siYesu len navile gail a Kalatia.^a ³ Namtous

^a 1.2 Uman 16.6

ke aGot aTēmadato mai Nasuḅ aYesu Kristo areviol kēmas hən navoian mai gamito ale arigol nēlomit tikad natāmāt. ⁴AKristo eriŋ gai len nēmatan mōs bīlav kuv gidat dan nēsaan sidato hən bīlav kuv gidato dan nēmauran tosa silat ta daməŋjai. Igole husur naləŋonian siGot aTēmadato. ⁵Nə-sal-suhi-an tivan hən nēyalyalan siGot vi sutuai sutuai! Ganan.

Na-kel-uri-an tovoi esua ŋai

⁶Evi aGot tokis gamito hən mētḃimaur len navoian aKristo toviol kēmas hēni, wake mētupair tutut dani van hən naḃusanan totile. Nosəhōvut len gamito! ⁷Naḃusanan enan savi na-kel-uri-an tovoi ideh. Ikad nəvanuan galevis lotogol nənauan samito etuhath, lotoləŋon ləḃemədas na-kel-uri-an tovoi seKristo. ⁸Be nukel mai gamit ke, avan ideh, naut kēmas ginamit o aŋel togəḃ len nēmaḃ, bikel ur na-kel-uri-an tovoi totile dan na-kel-uri-an tovoi namttokel mai gamit tia, aGot māu tibar hēni len nəhab nēmatan! ⁹Hum namttokele tia, nukel tasi am ke, avan ideh bikel ur na-kel-uri-an tovoi totile dan enan mēttodəlomi tia, aGot māu tibar hēni len nəhab nēmatan!

¹⁰Ginau nəsahisi ke nəvanuan gail ləḃəhəhəvur hən ginau. Noləŋoni ŋai ke aGot ḃəhəhəvur hən ginau! Nətahishisi ke nəvanuan gail ləḃəhəhəvur hən ginau, asike nətavi aslev seKristo.

AGot ekis aPol

¹¹Bathudud nadəlomian sagw, nukel koti mai gamit ke, nəkadun na-kel-uri-an tovoi notokel uri, savi len nəvanuan. ¹²Husur avan ideh səlavi mai ginau, saḃusani hən ginau. Ao, aYesu Kristo səḃon, ikel vəhoti mai ginau.

¹³Nokəmaienan husur mətəsəsəloŋ ləboi tia naḃide hən nəmauran sagw nəboŋ notohusur naḃide hən nalotuan seJu gail. Ginau aPol, nomədas tabtab hən alat siGot hən ləḃimasig. ¹⁴Len naḃide hən nalotuan seJu gail, ginau nosəhor naJu isəbur len naur hagw. Nudaŋ habat len naḃide setəmagw gail ta sutuai.^b

¹⁵⁻¹⁶Len navoian toviol kēmas hēni, aGot ilekis hən ginau, ekis ginau nəboŋ notopat len nabəhəvun anagw sal. Beti aGot ehəhəvur hən togol ke noləboi pərpəp hən aNatun san hən nəḃikel uri mai alat ləsavi Ju. Nəboŋ togol tomaienan, nəsəsaḃsaḃvut hən nəḃisor kitevi mai avan ideh,^c ¹⁷nəsavi məhat vi Jerusalem hən nəḃeris alat lotovi ahai pispisul gail a mō hən ginau. Aoa, novi tut vi Arapia, beti notəlmam vi lan naut a Tamaskus. ¹⁸Husur nasi hau totor notəlmam vi Jerusalem hən nəḃeləboi aPita mai nəḃinau səhot nəsa bikel mai ginau. Ale nutoh maii len nəma-

^b 1.14 Hən naves 13-14, ris Uman 8.3, 22.3-5, 26.9-11 ^c 1.15-16 Hən naves 15-16, ris Uman 9.3-6, 22.6-10, 26.13-18. Isa 49.1; Jer 1.5

riboŋ tovi 15.^d ¹⁹Nəsarīs ahai pispisul ideh am, be aJemes aŋan Nasuŋ ŋai.^e

²⁰Nəsa nototosi van hən gamito ekitin. Len nəhon aGot nukele, nəsalibon.

²¹Beti husur nəbon enan novi lan naut a Siria mai a Silisia. ²²Be alat seKris to len naut a Jutea ləsabubur mai ginau, ləsələboi ginau.

²³Ləsəsələn hən na-kel-uri-an ŋai toke, “Atenan tomədas tabtab hən ginamit a mō, gagai ikel ur nadəlomian egaii tomədasi a mō.” ²⁴Imaienan lusal suh aGot bathut nəsa togole len ginau.

Ahai pispisul gail lohəhaŋur hən aPol

2 ¹Husur nasihau tovi 14 novi məhat tətəs vi Jerusalem mai aParnapas. Len nəbon enan namrosəhar aTitus am.^f ²Novi Jerusalem husur aGot toŋusan ginau hən ke nimasvan. Len nəbōnōnan mai nəvanuan totibau gail səbōlit ŋai, nukel vəsvəsai mai galito na-kel-uri-an tovoi notokel uri mai alat ləsavi Ju. Nugol tomaian husur nuke lidaŋ hən nauman sagw. Nomətahw ke notoum kəmas ŋai, hum nauman pisi sagw savi natideh. Be ludaŋ hən. ³Ale natsual am, ləsətaltal hən aTitus, totah mai ginau, hən bīkad na-tiv-dalusi-an, naut kəmas tovi uleKris. ⁴Ikad na-sor-levlev-an enan husur nəvanuan galevis len naut tiltile gail logəgəras ke lotokad nadəlomian. Ale loliligis hən galito len ginamito, hən ləbisəb ləboi nəmakuvan dattokade dan nalo, len nəbōnan sidato mai aKris to aYesu. Luke lisəb ləboi hən ləbigol gidat datbevi slev hən nalo enan.^g ⁵Be namtoil gəgat, namtsəsəsələn hən nahudhusoruan ideh salito. Ao, namtotəgau gat nakitinan hən na-kel-uri-an tovoi mōs gamito.

⁶Ale nəbon notokel nəsa notokel uri tonon, alat lotoil a mō ləsasuhud hən nasoruan ideh mai am. (Tarhət hən na-il-a-mō-an salito, nəhes totibau lotoŋati savi natideh len ginau, husur len nabunusian siGot nəvanuan pisi loŋitpitoŋ. Riŋ naten tipat.)^h ⁷Alat lotoil a mō ləsakel natideh am husur loləboi ke aGot itabtabuh len ginau hən nəbikel ur na-kel-uri-an tovoi mai alat ləsavi Ju suŋan gai totabtabuh len aPita hən aPita bikel uri mai naJu gail. ⁸Bathut, len nauman sePita tovi ahai pispisul van hən naJu gail, aGot eum. Ale len nauman sagw am notovi ahai pispisul van hən alat ləsavi Ju, aGot eum. ⁹AJemes, aPita, mai aJon, luŋat nəhes hum lotoil a mō hən alat siYesu len naut a Jerusalem.ⁱ Nəbon lotokəta ləboi navoian aGot toviol kəmas hən, topat len nauman sagw, galit lələ-

^d 1.18 Uman 9.26–30. Len nasoruan ta Kris ike aKefas, tovi nahəsən aPita len nasoruan ta Aram. ^e 1.19 Kal 2.9; Mat 13.55 ^f 2.1 Uman 11.30, 15.2 ^g 2.4 Kal 1.7; Jut 4

^h 2.6 Deu 10.17 ⁱ 2.9 Len nasoruan ta Kris ike aKefas, tovi nahəsən aPita len nasoruan ta Aram.

lav mai ginau mai aParnapas hən ginamit p̄isi namt̄bikad nābonan len aYesu. Ludaṁ ke ipat len ginaməru hən namr̄bikel na-kel-uri-an tovoi mai alat ləsavi Ju, ale ipat len galit hən ləb̄ikel uri sal mai naJu gail. ¹⁰Lous ginamər ɲai ke namrinau gat alat lotopar tite. Natenan boh, noləŋon buni hən nəb̄igole.^j

APol ikel nəsaban sePita maii

¹¹Avil nəboŋ aPita togəm hən ginamit len naut a Antiok, nosivoh lan. Len nəhon nusor tasi husur isab len nəsa togolgole. ¹²A ṁo ihanhan mai alat lotokad nadəlomian ləsavi Ju. Galit ləsəkad na-tiv-dalusi-an. Ale aJemes esəvat galevis gəmai. Nəboŋ lotobar naut a Antiok, aPita ivan dan alat ləsavi Ju, səhan mai galit am, husur emətahw len alat lotoil gəgat len na-tiv-dalusi-an.^k ¹³Beti naJu gail lotokad nadəlomian am luḃon mai aPita len nagəgərasan san gol ke aParnapas am ehur naṽide nagəgərasan salito. ¹⁴Be nəboŋ notoris ke ləsahurur nakitinan hən na-kel-uri-an tovoi, nukel mai aPita len nəholito ke, “Gaiug govi Ju, be len nəmauran saṁ gutoh suṁan alat ləsavi Ju, gəsatoḥ len nalo suṁan naJu gail. Imabe gudaŋ len alat ləsavi Ju hən ləb̄itoḥ suṁan naJu lotohurur nalo? Sagimagenan!

¹⁵“Gidaru, nəboŋ lotopas gidaru, darovi Ju, darsavi vanuan naut tile lotovi vanuan nəsaan len nabunusian seJu gail. ¹⁶Avil gidat dattovi Ju nadəlomian, datoləboii ke nəvanuan togol husur nalo, aGot sariŋi ke tonor len nəhon sil na-gol-husuri-an san. Ao, bathut nadəlomian len aYesu Kristo ɲai aGot toriŋi ke nəvanuan inor len nəhon.^l Imagenan, gidat am datorin ɲəlodato len aYesu Kristo, hən aGot bəriŋi ke datb̄inor len nəhon, len nadəlomian sidato len aYesu Kristo savi len na-gol-husur-nalo-an. Husur səkad avan ideh, len nalo avan en togol husuri, toləboi b̄inor len nəhon aGot. ¹⁷Ale datb̄eləŋon ke len aKristo datinor len nəhon aGot, be datb̄isabi ke datovi vanuan nəsaan sal husur dattopair dan nalo, namilen ke aKristo esəhar gidat vi lan nəsaan a? Ao, asike maienan! ¹⁸Nəbeum təlmam hən nalo notogol tomasig, noṽusan səhoti ke ginau gabag nobur kotov nalo. ¹⁹Husur ehur notomat, bathut nalo sawol hən nəmauran sagw am. Len nabunusian hən nalo numat ɲa nupair dan nalo hən nəb̄itoḥ hən aGot b̄iwoḥ hən nəmauran sagw. Esuṁan notomat len nəhai balbal mai aKristo. ²⁰Nutoḥ, be savi ginau am, aKristo ṁau itoh len ginau. Nəmauran notokade len nibegw, nukade len nadəlomian len aNatun aGot, gai toləmas bun ginau, toviol hən nəmauran san hən b̄imat, ṁos ginau. ²¹Len nabunusian sagw, navoian enan aGot toviol kəmas

^j 2.10 Uman 11.28-30 ^k 2.12 Uman 11.2-3 ^l 2.16 Psa 143.2; Rom 1.17, 3.20, 22. Len naut egai nasoruan ta Kris ikad namilen eru. Esua: len nadəlomian nəvanuan tokade len aYesu Kristo. Togon: len aYesu Kristo totəgau gat aGot mai nəsa aGot toriŋi hən b̄igole.

həni, savi ut kəmas. Evi nəbilitit sua. Husur, nalo tagol dattanor len nəhon aGot, aKristo təmat mōs naut kəmas ɲai.”

Nanoran ipat len nalo o nadəlomian?

3 ¹Eee gamit alat a Kalatia mətuməlmel! Ehūm avan sua todələm gamito hən mətβetətan! Len nəhomito, nusor vəsvəsaii nəmatan siYəsu Kristo len nəhai balbal. Ehūm gamit mətorisi len nəmətami-to. ²Nuke nələboi natsua ɲai: imabe? Mətukad aNunun aGot husur mətohusur nalo seJu gail a? Ao mətukade husur mətorij nəlomito len na-kel-uri-an tovoi məttosəsəloɲ həni. ³Mətuməlmel o mətumabe? Nəboɲ məttotubət, mətohusur aGot len nədaɲan seNunun, be gagai mətunau ke mətevvurvur nəmauran tovevu enan len nədaɲan samit ɲai. Mitimabe? ⁴Len nadəlomian samito, mətoləɲon isa vəsa len natit isəbur. Savi mōs natideh a? Ao! Evi mōs natite! ⁵Nəboɲ aGot tolav aNunun mai gamito, nəboɲ togol namerikel gail len gamito, igole husur mətohusur nalo seJu gail a? Ao! Igole husur mətorij nəlomito len na-kel-uri-an tovoi məttosəsəloɲ həni.

⁶Mitinau aAraham ke: “Gai eriɲ nəlon len aGot, ale aGot eriɲ gat aAraham hum tovi nəvanuan nanoran.”^m ⁷Beti məteləboii ke, alat lotoriɲ nəlolit len aGot, galit lovi anatun aAraham kitin. ⁸Sutuai natosian siGot ike, dereh aGot teriɲi ke, naluṽoh hən nəvanuan naut tiltile linor len nəhon balai, ləβeriɲ nəlolit lan. Natenan ipat a mō nəboɲ aGot tokel na-kel-uri-an tovoi mai aAraham ke, “Len gaiug, dereh nigol navoian van hən naluṽoh pisi hən nəvanuan naut tiltile.”ⁿ ⁹Imagenan, dereh aGot tigol navoian van hən alat lotoriɲ nəlolit lan, suṽan aAraham togole. ¹⁰Be alat lotoil gəgat len nalo, lutoh len nəpanismen sua. Nəkəmaienan husur natosian siGot ike, “Nəpanismen tipat len alat ləsagol tabtab hən natit pisi topat len nalo.”^o ¹¹Imasil ke len nalo nəvanuan togol husuri, avan ideh sanor len nəhon aGot. Husur natosian siGot ike, “Alat lotonor len nəhon aGot dereh likad nəmauran tokitin bathut lotoriɲ nəlolit len aGot.”^p ¹²Nəpisal hən nadəlomian enan etile len nəpisal hən nalo, toke “Avan ideh togol natit pisi nalo tokele, natgalenan len nalo liwol hən nəmauran san.”^q

¹³AKristo eṽur nəmakuvan sidato dan nəpanismen nalo toriɲi len gadi-to. Eṽur nəmakuvan sidato nəboɲ tolav namiledato, topanis sidato. Husur natosian siGot ike, “Avan ideh totahətah len nəhai, nəpanismen siGot ipat lan.”^r ¹⁴AYəsu Kristo eṽur nəmakuvan sidato hən ke, len gai gabag, naluṽoh hən nəvanuan naut tiltile dereh likad navoian aGot toviol həni tia mai aAraham. AYəsu imat maienan hən ke len nadəlomian datβikade lan, datoləboi datβikad aNunun aGot, gai tokel gati.

^m 3.6 Gen 15.6; Rom 4.3 ⁿ 3.8 Gen 12.3, 18.18 ^o 3.10 Deu 27.26 ^p 3.11 Hab 2.4; Rom 1.17 ^q 3.12 Lev 18.5; Rom 10.5 ^r 3.13 Deu 21.23

Nalo mai na-kel-gati-an

¹⁵Nəbathudud nadəlomian, len nəmauran ta daməŋai imaiegai: Nəboŋ nəvanuan ʃeru arʃbike, “Evoi,” hən na-kel-gati-an sua, ale arʃbitos gat nahəsalar lan, səkad avan ideh toləboi ʃəbur kotovi o riŋ nasoruan ideh am lan. ¹⁶Len naʋide tomaienən, aGot ikel na-kel-gati-an san mai aAraham mai nəpasusan san tohusuri. Natosian siGot sake, “nəpasusan san gail,” hum lotosoʃur, be ike, “nəpasusan san,” husur tosua ŋai tovi aKристо.^s ¹⁷Ale nekəmaiegai ke: na-kel-gati-an aGot tokel gati mai aAraham ipat husuri van nasihau tovi 430 vir nəboŋ aGot tolav nalo mai aMoses. Be nalo enən səkaskas na-kel-gati-an enən hən ʃəbur.^t ¹⁸Husur nalo ʃevi nəkadun naviolan siGot, na-kel-gati-an enən savi nəkadun naviolan san am. Avil len na-kel-gati-an san, aGot eviol kəmas hən naviolan enən mai aAraham.

¹⁹Ale, aGot eriŋ nalo mai aMoses mōs nəsa? Eriŋi mōs ʃəvusan nəvanuan gail ʃisi hən nəsaan salit gail. Eriŋi ipat vir nagəmaian sitenan tovi nəpasusan siAraham, atenan tovi aKристо, aGot tokel na-kel-gati-an san maii. Len aŋel gail, aGot ilav nalo mai aMoses, toum siGot, ale toum sinəvanuan gail am.^u ²⁰Nəvanuan tohum aMoses eil rivuh len nəvanuan eru hən arʃbita gat na-kel-gati-an sua. Be nəvanuan tomaienən saum mōs nətarhət tosua ŋai, ao, eum mōs nətarhət toru. Avil aGot səʃon ita gat na-kel-gati-an san tokel mai aAraham.^v

²¹Imagenən, nalo siGot isor tas na-kel-gati-an san gail a? Ao, eʃur kaskasi! Husur, nalo taviol hən nəmauran kitin, gidat dattanor len nəhon aGot len na-gol-husur-nalo-an. ²²Be natosian siGot ike nəsaan ibanʃis gat gadit ʃisi, gol ke ikad naʃisal sua ŋai hən datʃikad naviolan aGot tokel gati. Naʃisal imaiegai ke: datʃeriŋ nəlodato len aYesu Kристо, datukad nəsa aGot tokel gati.

²³A mō, nəboŋ nadəlomian len aKристо sagəm sal, nalo ekətkəta kəkol hən gidato. Ipon gol gidato vəbar aGot tovəhot naʃisal hən nadəlomian. ²⁴Imaienən, nalo ehum ahai ʃusan sidato tokətkəta təban gidato, tosəhar gidato van hən aKристо hən datʃeriŋ nəlodat lan, ale hən aGot ʃeriŋi ke datunor len nəhon. ²⁵Avil gagai nadəlomian egəm tia, datoriŋ nəlodat len aKристо tia, gol ke nalo sakətkəta təban gidato am.

Anatun aGot gail

²⁶Imaienən gamit ʃisi, len nadəlomian məttofade len aYesu Kристо, mətovi anatun aGot gail. ²⁷Husur ke gamit ʃisi məttoabtais hən mətto-toh len aKристо, ehum məttokekol nahurabat len gamito tovi nəmauran seKристо. Len nəhon aGot mətosuʃən aKристо. ²⁸Səkad naJu, səkad

^s 3.16 Gen 12.7 ^t 3.17 Exo 12.40 ^u 3.19 Uman 7.53 ^v 3.20 Deu 6.4

auleKris o nametbos am; naslev mai alat ləsavi slev, səkad natilean len galito; səkad napəhaʋut, səkad nauluʋan. Səkad natideh am togol mətto-pəpehw, husur gamit ʋisi mətosa len aKris to aYesu. ²⁹Mətbevi seKris to, mətovi anaton siAraham kitin. Ale nəsa aGot tokel gati mai aAraham, gamit am mətukade.^w

4 ¹Nau maieg həni: avan sua topul hən natite imat. Natit ʋisi san, eriŋi hən anaton. Be naut kəmas natit ʋisi evi sinaton, nəboŋ tovi tuhtətai sal, esuʋan naslev ŋai van vəbar totibau. ²Nəboŋ tokəkereh sal, ikad nəvanuan galevis lotokətkəta təban natətai mai natit san gail vəbar nədam hən binor hən nəsa atəman toriŋi. ³Len nəvide tomaiənan, gidat am, nəboŋ dattokəkereh, nəboŋ datsaləboi aKris to sal, datovi slev sinədəŋan gail lotowol hən navile a pan, datovi slev sinəkadun nədaŋan galenan.^x ⁴Be len nəboŋ tonor həni, aGot esəvat aNatun uluʋan. Apəhaʋut sua ipasi, ale itoh len navəlan nalo siMoses, ⁵hən beʋur nəma-kuvan sidato dattotoh len navəlan nalo, hən ke datbevi anaton aGot kitin gail. ⁶Husur məttovi anaton gail, aGot esəvat aNunun aYesu aNatun aGot, vi lan nəlodato tokai ke, “Appa! Tata!”^y ⁷Imaiənan gəsavi slev am, govi anaton aGot, ale husur govi anaton, dereh gikad natit ʋisi aGot tokel gati hən beviol həni mai anaton gail.

APol inau masuʋ hən alat a Kalatia

⁸Nəboŋ mətəsaləboi aGot sal, mətovi slev sinatit ləsavi got kitin gail.^z ⁹Be gagai, nəboŋ məttoleboi səhot aGot, (aoa, ivoi am notokey, gagai nəboŋ aGot toleboi səhot gamito), imabe mətupair təlmam van hən nəkadun nədaŋan gail ləsavi natideh, ləsədəŋ, lotovi ut kəmas? Imabe mətuke mətəvi slev salit tətəmas am? ¹⁰Mətudaŋ len nəboŋ gail lototibau, nəhanan gail hən nawik o nahəbati o nasi hau. Mətonau ke aGot ehəhaʋur həni natəlmaman samit van hən nalo a?^a ¹¹Nunau tuhatuh hən gamito. Nomətahw mios gamito. Hum ma notoum sobuer samito. ¹²Bathudud nadəlomian, mətəsuʋan ginau, husur ginau numakuv dan nalo hum gamito.

Nəboŋ nototoh mai gamito, mətəsamədas ginau boŋ ideh. ¹³Be husur ke notoməsah, natohan sagw mai gamito igol ke noləboi nəbikel ur na-kel-uri-an tovoi mai gamito. ¹⁴Naut kəmas nəməsahan sagw igol idaŋ len gamito, mətəsaŋit nəhomit van hən ginau, mətəmətahun ginau. Wake mətəhəhaʋur hən ginau. Mətokətkəta təban ginau suʋan notovi aŋel sua siGot o suʋan notovi aYesu Kris to gabag. ¹⁵Be nakemkəman samito, nəsa evisi həni? Imabe? Nukel koti ke nəboŋ nototoh ei, mətəhəhaʋur

^w 3.29 Rom 4.13 ^x 4.3 Kal 4.9; Kol 2.8, 20 ^y 4.6 Nasoruan enan, Appa evi nasoruan sua len nasoruan ta Aram namilen ke Ita o Tata. Ris Mak 14.36; Rom 8.15–17. ^z 4.8 1Kor 8.4-6
^a 4.10 Rom 14.5; Kol 2.16-23

hən mətʃigol natideh m̃os ginau. Nətausi, məttakis kuv namətamito hən məttaviol hən gail mai ginau. ¹⁶Nəsa evisi togol ke gagai nəboŋ notokel nakitinan mai gamito, mətunau ke notomətahun gamito?

¹⁷A m̃o, nusor husur alat lotoʃusan hən naʃusanan totile. Galito ludan hən ləbeliv gamito hən mətʃitah mai galito, be savi m̃os navoian. Luke leliv gamito dan ginamito hən mətʃidan len galito. ¹⁸Ivoi hən mətʃidan len natsua, ʃevi m̃os nəsa tovoi. Ivoi hən mətʃimagenan tabtab, naut kəmas nəsatoh mai gamito. ¹⁹Anatugw gail, ehum notoləŋon tosa len napəŋasan hən nəpasian sil gamito, vir naʃoruan seKris̃to ʃegəm kav-kav len gamito. ²⁰Noləŋon masuʋ hən nətatoh mai gamito gagai, hən nətagəgel hən nasoruan sagw todaŋ. Be len na-toh-a-tut-an sagw, nəlogw etuhath hən gamito, nənauan sagw ebutbutut.

AHakar mai aSarah

²¹Gamit məttołəŋon ke mətʃitoh len navəlan nalo, mətəsəsəloŋ husu-ri m̃au a? ²²Husur len natosian ike aApraham ikad anatun uluʃan eru. Napəhaʋut tovi slev, nahəsan aHakar ipas esua, ale aSarah, asoan aApraham ipas togon.^b ²³Naslev ipas anatun aApraham len naʋide sinəvanuan ŋai, be asoan aApraham ipas anatun tovi nəsarpoan hən na-kel-gati-an aGot tokel mai aApraham.^c ²⁴Natenan ehum nasoruan kəta. Napəhaʋut eru arohun na-kel-gati-an eru aGot tota gat gəlaru len nahəsan. Hakar ehun na-kel-gati-an aGot tota gati len Naʋehuh Sinai, naut nəvanuan gail lotogəm vi slev hən nalo lan. Ale noləboi nəbike aHakar ehum naʋehuh Sinai. ²⁵Ale naut a Jerusalem ta daməŋai ehum Naʋehuh Sinai len naut a Arapia. Suʃan aHakar mai anatun gail lotovi slev, Jerusalem ta daməŋai mai alat lototoh lan lovi slev.^d ²⁶Be aSarah tovi asoan kitin, savi slev, ehum a Jerusalem a məhat, ale evi anana sida-to. ²⁷Hum natosian seIsaiah toke,

“Pəhaʋut gotobutoh, gəsəpasus, gikemkem,
gaiug gəsəkad napəŋasan hən nəpasusan, getuʃat kəkai habat;
husur napəhaʋut tobutoh, dereh tikad anatun isoʃur
səhor napəhaʋut tokad asoan.”^e

²⁸Be bathudud nadəlomian, mətosuʃan əlsak; mətovi anatun na-kel-gati-an aGot tokel mai aApraham. ²⁹Sutuai, əlsmael, anatun naslev, emədas tabtab hən əlsak, anatun na-kel-gati-an. Imaiən sal daməŋai. Alat lotoke datʃevi slev hən nalo, lomədas gidat, datsavi slev, dattokad nəpasian len aNunun aGot. Lugol datoləŋon isa vəsa.^f ³⁰Avil natosian siGot ikel nəsa? Ike, “Kai hən naslev pəhaʋut mai anatun uluʃan dan

^b 4.22 Gen 16.15, 21.2 ^c 4.23 Gen 17.16; Rom 9.7-9 ^d 4.25 Mat 23.37; Luk 13.34.

Nəboŋ aPol toke *Jerusalem*, namilen ke naJu gail lotohusur nalo siMoses. ^e 4.27 Isa 54.1

^f 4.29 Gen 21.9

gaiug hən arbeməsev, husur anatan naslev pəhañut asike ikad nahudhutan setəman, be anatan napəhañut savi slev dereh tikade.”^g ³¹Imaienan, bathudud nadəlomian, mitinau gat nategai ke, gidat datsavi anatan napəhañut tovi slev, datovi anatan napəhañut savi slev.

Nəmakuvan dattokade len aKristo

5 ¹Nəmakuvan, aKristo isah ruḃat nəsa tobañis gat gidato hən datḃikad nəmakuvan enan. Imagenan, məteil gəgat hən asike mətovi slev tətəs am hən nalo tobañis gat gamito a mō.

²Səsəlonj! Ginau, aPol, nukel nategai mai gamito, ke: məḃḃikad na-tiv-dalusi-an hən məḃḃinor len nəhon aGot, nəsa aKristo togole mōs gamito savi natideh. ³Nukel pūli hən gamit tətəs. Nauluḃan ideh todaḃ hən ḃikad na-tiv-dalusi-an hən ḃinor len nəhon aGot, atenan timasgol husur natit pīsi nalo siMoses kavkav tokele. ⁴Gamit məttoke məḃḃinor len nəhon aGot ale məttohusur nalo mōsi, mətugol gamit səḃomito mətoməsev dan aKristo. Mətuteh dan navoian aGot toviol kəmas həni. ⁵Nokəmaienan, husur gidato, len aNunun aGot, datuvatvat viri ke dereh aGot tisaḃ səhot gidato, suḃan dattonor, bathut dattoriñ nəlodat len aKristo. ⁶Husur nəboñ dattoriñ nəlodat len aYesu Kristo, datḃikad na-tiv-dalusi-an o asike datḃikade savi natideh. Avil nəsa tovi natsua māu evi nadəlomian tovi nəkadun na-ləmas-buni-an. Gai bolai!

⁷A mō mətugam ivoi len nəgamgaman. Ase eil gol gamito hən asike məḃḃehusur nakitinan? ⁸Nagəgelan hən nənauan samito, sagəm len aGot tokis gamito. ⁹Naḃusanan gəgəras emədas nəvanuan isobur, ehum nasoruan kəta toke, “Nayis tokəkereh igol nabəta kavkav len nabesin itob.”^h ¹⁰Bathut nadəlomian dattokade len Nasuḃ, nunau ləboii ke asike mətukad nənauan tile len ginau am. Ale atenan togol məttodədarḃaḃu, məttouan tuhatuh hən naḃusanan san, dereh gai tipanis. ¹¹Bathudud nadəlomian, nətakel uri gagai ke lalūḃan limaskad na-tiv-dalusi-an, naJu gail lomədas tabtab hən ginau sal hən nəsa? Be lomədas bun ginau sal husur nukel uri ke nəmatan siYesu len nəhai balbal ḃai ilav kuv nəvanuan gail dan nəsaan salito, be naJu gail lomətahuni. ¹²Be galit lotogol məttouan tuhatuh husur na-tiv-dalusi-an, noləñon ke letiv kotov pīsi, hən asike ləḃevi uluḃan am.ⁱ

¹³Husur gamito, bathudud nadəlomian, aGot ekis gamit mōs asike məḃḃevi slev am. Mətesəsəlonj! Nəmakuvan samito dan nalo savi hən məḃḃehusur naləñonian samit gail lotosa, be len na-ləmas-buni-an mətevi tarhət samito suḃan məttovi slev samit gabag. ¹⁴Bathut natuhsoruan sua ḃai ikel ur nalo kavkav ke, “Ləmas bun nəvanuan totoh pəpadañ hən gaiug suḃan gotoləmas bun gaiug gabag.”^j ¹⁵Be məḃḃesuḃan nalipah

^g 4.30 Gen 21.10 ^h 5.9 1Kor 5.6 ⁱ 5.12 Deu 23.1 ^j 5.14 Lev 19.18

nalilihai tohat gamit gabag, toсах pəpas gamito, mətelələgau hən gamito hən asike mətbemədas masuṽ hən gamit gabag hən mətbimasig.

Nəmauran len nədaŋan seNunun aGot

¹⁶Be nukele ke, len nəmauran samit gail, aNunun aGot tiwol hən gamito. Īmaienan, asike mətohusur naləŋonian nəsaan gail hən nibemito.

¹⁷Husur naləŋonian nəsaan gail hən nibemito lomətahun naləŋonian seNunun aGot; ale naləŋonian gail seNunun aGot lomətahun naləŋonian nəsaan gail hən nibemito. Husur natgalenan lupat len nətarhət toru artobal, gol ke mətodədas mətbigol nəsa mətbeləŋoni.^k ¹⁸Avil aNunun aGot biwol hən gamito, mətsatoh len navəlan nalo.

¹⁹Nəboŋ məttohusur naləŋonian nəsaan gail hən nibemito, lugol natgalegai: naitian tosa, nənauan tobiŋbiŋal, naṽide tosa totaṽtaṽor hum nalipah, ²⁰nalotuan hən nəlablab, na-gol-nabehi-an, nəbalbalan, naṽitṽituhan, nətabulolan van hən nəvanuan tokad nəsa gotoləŋoni, nəlol paŋpaŋ, naləŋonian hən nə-patpat-gaiug-səboṽm-məhat-an, napəpehwan, naluṽoh gail lotopəpehw husur nənauan totiltile, ²¹nəloṽm tovənvənah, natəroŋan, naitian totaṽtaṽor len nəbiltihanan mai natəroŋan, mai natit gail am hum natgalenan. Nukel nalələgauan mai gamito hum notokele a mo tia ke, avan ideh togol natit hum natgalenan, asike ikad natohan pipi-habəlan aGot.

²²Be nəboŋ aNunun aGot towol hən nəmauran sidato, iṽan hən naṽit tomaiegai: ikad na-ləmas-buni-an, nakemkeman, natəmat, nə-daŋ-buri-an hən na-toh-mədau-an len na-ləŋon-isa-vəsa-an, na-gol-na-voi-an moṽ nəvanuan, navoian, nadəlomian, ²³nəboruan tomədau, na-təgau-gati-an hən nəlon gabag. Səkad nalo ideh tokai tas natgalenan. ²⁴Alat lotovi siYesu Kristo, luṽos bun nəboruan salito topul hən nəsaan len nəhai balbal san, hən naləŋonian nəsaan hən nibelito mai na-ləŋon-buni-an tosa gail piṽi ləbimat ei. ²⁵Bathut aNunun aGot tolav nəmauran veveu mai gidato, datimashusur gat naləŋonian seNunun aGot toṽəhar gida-to. ²⁶Sadatipatpat kəmas hən gidat məhat, sadatigol natideh hən nəlodat biṽaṽbulol bulos gidat gabag, sadatitaṽbulol bulos gidat gabag husur nəsa dattoləŋoni be datsəkade.

Dereh datilav naṽit nəsa dattomabule

6 ¹Bathudud nadəlomian, mətbiṽaṽ gamit ideh togol nəsaan ideh, gamit məttomatmatu len aNunun aGot, len naṽide tomədau, vi tarhət san hən bətelmam van hən naṽisal tonor. Be mətelələgau hən asike mətbiteh len nəsaan totaltal ke mətehusuri. ²Mətesusupah mai gamit gabag len natideh mətbiṽau tuhatuh həni o mətbiṽabi len nəmauran sami-

^k 5.17 Rom 7.15-23

to ke todaŋ o toməlas habat hən mətʃəvusi. Len nəvide tomaianan, dereh mitigol nəsa aKristo tokel buni. ³Avan ideh ʃinau ke totibau, egəras gai gabag, sakitin, evi ut kəmas. ⁴Nəvanuan tebunus kitev nakitinan husur nauman san səʃon. ʃisaʃi ke ʃivoi, satenənoʋ hən gai gabag mai avan ideh am, be eləboi ʃəviv len gai gabag. ⁵Husur nəvanuan ʋisusua timasgol nauman san səʃon ale satipatpat gai məhat husuri.

⁶Alat lotosəsəloŋ hən nəʃusanan hən nasoruan siGot, limaskatəʃol hən natit ʃisi tovoi lotokade mai ahai ʃusan salito.

⁷Samtegəras gamit səʃomito. Mətsaləboi mətʃəgəras aGot, ɲit nəhomit van həni. Dereh nəvanuan tisah tuan nəvit nəhai səlani ɲai, gai tomabule.¹ ⁸Nəvanuan tomabul nəsaan niben toləŋoni, tohusur naləŋonian tosa san gabag, dereh tisah tuan nəvit nəmatan han. Avil nəvanuan tomabul nəsa aNunun aGot toləŋoni, dereh tisah tuan nəvit nəmauran vi sutuai lan. ⁹Sadatipetəmas hən datʃigol natit tovoi, husur datʃidaŋ hən datʃivan am, len nəboŋ tonor həni, dereh datisah tuan nəvit navoian dattogole. ¹⁰Imaianan, nəboŋ dattoləboi datʃigole, datigol tivoi van hən nəvanuan ʃisi, be a məhat hən galito, datigol tivoi van hən nəbathudud nadəlomian.

Naləlgauan naməkot mai nasudəlaʃian

¹¹Məteris nəbilitosian nototosi gegai nəboŋ nototos van hən gamito len nəvəlagw səʃogw! ¹²Alat lototaltal ke mətʃikad na-tiv-dalusi-an, galit luke ligol natit nəvanuan gail loləboi ləʃerisi ɲai, luke lisor patpat galit məhat husuri, hum tovi nakitinan. Avil lugol natgalenan hən asike nəvanuan gail ləʃemədas bun galito sil nadəlomian lotokade len nəsa aKristo togole len nəhai balbal. ¹³Husur alat lotokad na-tiv-dalusi-an, galit gabag ləʃahusur nalo, be luke mitikad na-tiv-dalusi-an hən ləʃisor patpat galit məhat hum məttavi ahai susur salito, bathut na-tiv-dalusi-an məttəkade. ¹⁴Be ginau ʃmau, saneviv hən natideh be len nəmatan siMasta sidato, aYesu Kristo, len nəhai balbal ɲai. Bathut nəmatan san maienan, natit ʃisi hən navile a pan, ləʃavi natideh len ginau, ale ginau nəʃavi natideh len nabunusian silat navile a pan. ¹⁵Datʃikad na-tiv-dalusi-an o asike datʃikade savi natideh, be nəmauran veveu aGot togole, enan ʃmau, datimaskade! ¹⁶Alat lotohusur nakelean egai notomadhakele, aGot tigol nəlolit tikad natəʃmat, mai nəlon aGot titanʃis galito. AGot ilekis hən galito hən ləʃevi esan.^m

¹⁷Gagai van, avan ideh satigol nəlogw tetuhathuh am. Husur namelʃol notokad gail len nibegw, loʋusan koti ke novi siYesu, novi slev san.

¹⁸Bathudud nadəlomian, aMasta sidato, aYesu Kristo teviol kəmas hən navoian mai nanunumito. Ganan.

¹ 6.7 Job 4.8; Pro 22.8; Hos 8.7 ^m 6.16 Len nasoruan ta Kris ike, *aIsrael siGot*, ale nəvanuan lotokad namitisau hən nasoruan siGot ləʃaləboi ke *aIsrael siGot* evi naluʋoh sual am o evi alat lotohusur nakelean aPol tomadhakele.